

100. yılında Ermeni Soykırımı

Posted on 11/01/2014

Ayşe Demirbilek: Ermeni Soykırımı Türkiye'nin uzun yıllardır aşamadığı çok da açık etmek istemediği daha diplomatik görülen bir sorunu gibiydi. Ama son yıllarda artık sokaklarda konuşulan, medyada tartışılabilen daha geniş kitlelerin ilgilendiği, üzerinde kafa yorduğu ama sanırım daha da önemlisi Ermeni Soykırımı vardır diyenler ile yoktur diyenlerin karşı karşıya oturabildiği bir hale gelindi. Bu noktaya nasıl gelindiği ile başlayabiliriz mesela?

Cengiz Alğan: Bu noktaya kolay gelinmedi. Çeşitli yayıncılık çabaları vardı ama 2005'te ilk kez kamuya açık bir konferans düzenlenmeye çalışıldı. Bilinen adıyla "Ermeni Konferansı" çok büyük bir infial yarattı. Her çevreden şiddetli tepkiler geldi. En çok hatırlanan tepki Cemil Çiçek'in "Arkamızdan hançerliyorlar!" sözüydü. Konferans iptal edildi. Sonra büyük zorluklarla düzenlenebildi.

2008 sonunda "Ermeni kardeşlerimden özür diliyorum" kampanyası düzenlendi. Bu da çok büyük tepki çekti. Genelkurmay Başkanlığı'ndan, Başbakanlığa kadar her türden devlet görevlisi açıklamalar yaptı. Alt tarafı internet üzerinden imza atılabilen, iki cümlelik bireysel bir imza metniydi. Bir tek Cumhurbaşkanı "ifade özgürlüğüdür" dedi. Ona da CHP milletvekili Canan Arıtman "DNA'sını araştırın, Ermenidir" diye çıkıştı.

24 Nisan 2010'da ise ilk kez kamuya açık bir alanda, Taksim Meydanı'nda bizim düzenlediğimiz bir anma yapıldı. Ölüm tehditlerine varan tehdit ve hakaretlere maruz kaldık. Gazetelerde fotoğraflarımız yayınlandı. Oysa soykırım kelimesini bile kullanmamıştık.

Sonraki üç yılda bu anmalara tepkiler azaldı. Konu daha fazla tartışılır oldu. Adım adım ilerlendi diyebiliriz.

Ama hepsinden önemlisi Hrant Dink'in devlet eliyle katledilmesi ve arkasından gelen devasa cenaze töreni oldu. Kafes Eylem Planları'nı yapanların heveslerini kursaklarında bırakan bu dev gösteri derin devletin yüzünde tokat gibi patladı. Yolu asıl açan budur.

- Ermeni Soykırımı dersek ne olur? Tehcir dersek ne olur? Kıyım dersek ne olur? tartışmalarını biraz açmak ve anlamak adına Ermeni Soykırımı demenin öneminden de kısaca bahseder misin?

Soykırımları sadece yapıldıkları zaman dilimini değerlendirerek kavrayamayız. Eğer inkârı sürüyorsa soykırım da sürüyor demektir. Soykırımla bütün sonuçlarıyla birlikte yüzleşmeden ve hesaplaşmadan onun ağır yükünden kurtulamayız.

Soykırım tanımını kullanmayıp tehcir, kıyım, mukatele vb kavramlarını tercih edenlerin kendilerine göre çeşitli sebepleri var. Kimi resmi tezi sürdürmek için, kimi Ermeni meselesinde soykırım kavramının kullanılmasının hukuki zemini olmadığı için (BM Soykırım Sözleşmesi 1948'de imzalandığı için geriye dönük işlemiyor), kimi "onlar da bizi kesti" tezine inandırıldıkları için, kimisi de bilgisizlikten bu kavramları kullanıyor.

Oysa adına ne dersek diyelim ortadaki vaka değişmiyor. Yüzbinlerce insanın yasa çıkarılarak öldürülmesi gerçeği değişmiyor. Biz karpuz elma dedik diye o karpuz elma boyutuna inmiyor. Üstelik maruz kalan halkın kendisi bunu böyle adlandırıyorsa bize laf düşmez.

- Ermeni Soykırımı ile ilgili sanırım en çok sorulan sorulardan biri arşivler sorusu. Osmanlı arşivleri, bunlara ulaşma yetkileri, saklı belgeler, Ermenistan'da bulunan belgeler... 100 yıla yakın bir süredir bu sorunun hala çözülememiş olması ve Devlet tarafından herhangi bir açıklama yapılmıyor olması sence Devlet geleneğini sürdürme ve inkar politikalarının devamı mı? Son yıllarda tüm yaşananlara rağmen sence Devlet hala bu gerçeğin üzerini örtebileceğini düşünüyor mu?

Bu konuda resmi tezi sürdürmenin en önemli nedeni Emval-i Metruke meselesi, yani tehcire yollanan Ermenilerin el konulan malları, mülkleri meselesi. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kişinin resmi konutu Çankaya Köşkü'nün bile Ermeni mülkü olduğunu düşünürsek konunun derinliği daha iyi anlaşılır. 1924 öncesi tapu kayıtlarına girişe izin verilmemesinin en büyük nedenlerinden biri bu çünkü.

Cumhuriyet rejimi soykırımı uygulayan pek çok kişiyi ödüllendirdi. Ermenilerin evlerini, dükkânlarını, paralarını bunlara dağıttı. Ermeni Soykırımı'nın planlayıcısı Talat Paşa'nın anıt mezarı bugün hala özenle korunuyor ve üstelik mezara Çağlayan Adliyesi'nden, yani 'adalet'in kapısından girilebiliyorsa 'gelenek' sürüyordur. Ne de olsa devlette devamlılık esastır.

- Daha birkaç gün önce Hrant Dink davasının kilit ismi ve zanlısı olarak görülen Erhan Tuncel'in "görev" açıklaması sanırım Devlet zihniyetinin ne noktada olduğunu gösterdi. Hrant Dink davasının geldiği nokta Devletin Ermeni Soykırımı ile ilgili tutumundan ve tabii ki daha geniş hali ile azınlıklar politikasından bağımsız değerlendirilemez değil mi?

Aynen öyle. Ermeni Soykırımı'nda belgelere ulaşmaya nasıl izin verilmiyor, saklanıyorsa, Hrant cinayetinde de verilmiyor, saklanıyor. Ancak son yıllarda hükümet belirli bir yumuşama politikası izlemeye başladı gibi. Bakan Ömer Çelik diaspora Ermenilerine eve dönüş çağrısı yaptı mesela. Altı ne kadar dolu, koşulları nasıl olacak belirsiz bıraktı ama daha önce hiç olmamış bir şeydi. Vakıf mallarının iadesi konusunda da yetersiz de olsa belirgin ilerlemeler oldu. Adalet Bakanı başdanışmanı Adnan Boynukara Temmuz sonunda Star Gazetesi'nde yazdığı bir yazıda şunları söyledi:

"Türkiye'nin temel meselelerinden birisi olan, göç etmiş, göçe zorlanmış Ermeniler meselesi, yani 1915'de yaşanan olaylar konusunda da belirleyici olup olmayacağıdır. Ortaya çıkan değişim dikkate alındığında, bunun mümkün olduğu ve 'Yeni Türkiye'nin' kök salmasına imkân tanıyacak en temel konulardan birisinin de Ermeni meselesinin çözümü olduğu

görülür.” (27 Temmuz 2013, Star, Açık Görüş)

Dışişleri başta olmak üzere bürokrasideki direnç sürüyor elbette. Dışişleri Bakanlığı 2015 için büyük karşı hazırlıklar yapmaya devam ediyor mesela.

- Türkiye’de Ermeni Soykırımı’nda katledilenler soykırımdan 95 yıl sonra ilk kez 2010 yılında kitlesel olarak anıldı ve bu anma her yıl yapılmaya devam ediliyor. Bu eylemin Türkiye’nin dönüşmesi noktasındaki katkısını anlatır mısınız? Ermeni Soykırımı Anması yapmamızın ve bunda sürdürdüğümüz ısrarın nedeni nedir?

“Türkiye’nin dönüşmesi” abartılı olur ama bu konunun daha rahat tartışılır hale gelmesinde önemli bir rolü olduğunu düşünüyorum. Her türlü çaba çok önemli olsa da kamunun gözü önünde insanların sokakta anma yapabilmeleri en çarpıcı ve doğrudan sonuçları ortaya çıkarıyor. En azından merak uyandırıyor. Anmaların düzenli olarak yapılmasının en önemli sonucu “normal” algılanmaya başlaması. Tabu olmaktan çıkıyor konu. Kişisel gözlemime göre Ermenilerde de “artık yalnız değiliz” hissi uyandırıyor.

- 100. Yılında Ermeni Soykırımı ile ilgili geniş bir çalışma başlattınız. Sanırım hem hukuki hem uluslararası alanlarda çalışmalar söz konusu. Ne durumda çalışmalar?

Bu yılki anmaya Cumhuriyet Türkiye’si tarihinde ilk defa Avrupa’dan çeşitli diaspora örgütlerinin temsilcileri bir delegasyon olarak katıldı. Bu çok önemli bir gelişmeydi. Anmanın ertesi günü şuna karar verdik:

Bu mesele yılda bir gün düzenlenen anmalar veya birkaç kapalı salon toplantısı ile çözülemez. Uzun vadeyi hedefleyen, istikrarlı ve kapsamlı bir kampanya sürdürürsek kamuoyunu hazırlamaya ve devletin adım atmasına daha çok katkımız olacağını düşündük.

Temmuz başında geniş katılımlı bir forum düzenledik ve fikirleri topladık. Sonra düzenli

toplantılar ve çeşitli çevrelerden kişilerle görüşmeler gerçekleştirdik. Ekim ayı sonunda da bir danışma toplantısı düzenledik. Burada da görüşleri topladık. O sırada genç aktivistlerle çeşitli toplantılar düzenledik, bir kütüphane çalışması başlattık. İnternet ortamı için hazırlıklara başladık, materyaller toplamaya ve üretmeye başladık.

Avrupa'dan, ABD'den, Rusya'dan diaspora örgütleriyle temaslarda bulunduk. Aralık başında ben ve bir arkadaşımız daha Avrupa Parlamentosu'nda milletvekillerine ve diaspora örgütleri temsilcilerine bir sunum yapacağız. Konuyu uluslararası arenada tartışmanın önemi de büyük çünkü. Şimdi bir danışma ve bir de yürütme kurulu oluşturuyoruz.

Kampanya planladığımız şekilde ilerlerse 2014 başında kamuoyuna duyuracağız ve vites büyüteceğiz.

Kaynak: marksist.org

(İlk olarak Sosyalist İşçi'nin Kasım sayısında yayımlanmıştır)